

FRÅN HEMBYGDSARBETET

JUBILEUMSTING OCH UTSTÄLLNING I ALUNDA

Södra Olands Hembygds-gille, som anordnar sina hembygdsting vart femte år, hade till årets ting, 17—18 augusti 1947, vidtagit särskilt festliga arrangemang, då ju gillet nu kunde fira sitt 25-års-jubileum.

Festligheterna började redan på lördagskvällen, men det egentliga jubiléet firades först på söndagen. Då öppnades den utställning i Marmaskolan av hantverk från bygden, som intendent Ålenius hade arrangerat. Den gav med jämförande material god belysning av bygdens gamla handaslöjd. De nya upptäckterna ger bygden en särställning. »Herrarbete» på landsbygden specialiserades förr i tiden till vissa områden. Lima hade t. ex. sina liar och Sollerön sina korgar. I Oland fanns alla sorters yrken representerade, t. o. m. ett så exklusivt som guldsmedens. Bygdeoriginalet Vävar-Janne var intet undantag i denna trakt av sprudlande och allsidig företagsamhet. Femton kopparslagare, alla ännu oidentifierade och de flesta säkerligen verksamma i bygden, fanns representerade med sina stämplor.

Utställningens intressantaste avdelning var emellertid bygdemålarnas. Upptäckten av att en rad bygdemålare — av vilka en del var skickliga och originella nog att bilda skola — levde och verkade i olandsbygderna under senare delen av 1700-talet var en av de stora vinsterna i samband med detta jubileum. Genom de nya fynden vid den sista inventeringen i Alundatrakten har man kunnat till Olandsbygden lokalisera en rad målare, som på ett särskilt personligt sätt omtolkat sina intryck av herrgårdsrokoko och kyrkonst. Samtliga dessa målare är anonyma, men intendent Ålenius har lyckats särskilja de två skickligaste och gett dem namnen »Mästaren med flamtulpanerna» och »Marmoreren».

Den första samlade utställningen av silverpjäser från en upplandsbygd fanns också inrymd i Marma-skolan. Där fanns kyrksilvret från kyrkans skattkammare med ett av de sällsyntaste medeltida arbetena i form av ett oblatfat, där fanns en dopskål från 1642 och

Bild 1. Landshövding Kjellman talar. T. v. Gillesordföranden överlärare Bror A. Sjögren.

en kaffekanna, som anses som ett av de allra vackraste stockholmsguldsmidena.

Efter högmässa i Alunda kyrka och lunch på hotellet, till vilken en rad hembygdsvärdare från hela länet inbjudits, samlades man vid Abrahamstorp för att fira 25-årsjubiléet. Högtidstalet hölls av landshövding Hilding Kjellman, som framhöll att hembygdsrörelsen är en rik men en smula vildvuxen flora. Han ville emellertid inte rekommendera åtgärder för att snöra in verksamheten i mer eller mindre konstanta förhållanden. Var bygd måste få ge uttryck för sin särart. Landshövdingen lyckönskade Södra Olands hembygds-gille till det intresse det lyckats väcka hos bygdens ungdom och trodde att detta gille är det som inom länet — och kanske i hela vårt land — bäst har förmått fylla sin uppgift.

Fröken Karin Alinders festspel »Trefaldighetskällan» blev ett alldeles särskilt evenemang. Fröken Alinder är ju väl hemma i folkminne och utnyttjar sitt kunnande med god blick för dramatik. För att vara en bygdepjäs var denna ovanligt spännande. Motivet var hämtat från gamla seder och sägner i Ekeby. Handlingen utspelades kring en trefaldighetskälla. Här uppträder källans väsen — Källdisen — med sina skogsalfer, en scen handlar om djurdödaren

Bild 2. Intendent Ålenius demonstrerar utställningen i Marma skola.

»Den flygande holländaren», varom folksägner bär talrika vittnesbörd, och vidare fanns i spelet »Flåbusen och hans käring» samt »Tolvmannen». Med regin hade Karl Erik Flens hjälpt till, och man hade hos de agerande, av vilka de flesta tillhörde ungdomsgillet, lockat fram en enkelhet och frimodighet, som är sällsynt hos amatörer. Den mer än tusenhövdade publiken belönade också prestationerna med stormande bifall. Director musices Sven E. Svensson har en god del i framgången; det var hans musik som beledsagade spelet.

När den minnesrika dagen var över, kunde gillet ordförande, överlärare Bror A. Sjögren, konstatera även en klar ekonomisk succés för jubileumstinget: 1,500 besökare på lördagen och nära 2,500 på söndagen. Utställningen hade under de få timmar den var öppen besökts av 1,600 personer och bruttot utgjorde 15,000 kr. Ett gott bidrag blir det till renoveringen av Olands nya vackra hembygdsgård Grenome.

Till jubileet utkom nytt nummer av Olandsbygden, denna gång med Ekeby socken som huvudföremål i innehållet. Vi hänvisa till speciellt omnämnande under litteratur.

Bild 3. Gillets skattmästare fabrikör Fredlund visar utställningen.

Bild 4. Dramatisk scen i Karin Alinders festspel »Trefaldighetskällan».

BYSS-CALLES MINNESSTEN REST I ÄLVKARLEBY

1947 års stora händelse i Älvkarleby hembygdsförening var firandet av minnet efter bygdens store spelman, Byss-Calle, vilket ägde rum 19—20 juli. Förarbetena började redan 1945, då vid decemberstämman ett preliminärt förslag om saken framlades. Man enades om att ett minnesmärke i en eller annan form skulle sättas upp. Vid decemberstämman 1946 beslöts, att en minnessten enligt styrelsens förslag skulle resas. Den definitiva ritningen godkändes vid ett styrelsesammanträde 11 februari 1947, och styrelsen fick i uppdrag att infordra anbud. På marsstämman 1947 beslöts att uppdraget med utförandet av stenen skulle anförtros åt Nilsson & Söners stenhuggeri, Västervik. Stenen, som är av mörk granit och av 2 m. höjd och c:a 1 m. bredd, har följande inskription:

*Till minne
av
Carl Ersson Bössa
Byss-Calle
26/4 1783—9/1 1847
Bygdens störste
spelman
Stenen rest av
Älvkarleby hembygdsförening
19 20/7 47*

På stenen är en nyckelharpa avbildad som symbol för spelmannen. Någon tillförlitlig beskrivning av Byss-Calles utseende finns nämligen inte.

Avtäckningen blev en minnesvärd högtidlighet och inleddes med fanfarer av trumpetare från Hälsinge regemente. Därpå uttalades några inledningsord av föreningens ordförande och stämmans arrangör, ingenjör Anders Elgenberg, som också bringade Byss-Calle en hyllning i versifierad form. Högtidstalare var kyrkoherden teol. d:r K. O. Larsson från Hållnäs, som i ett stämmningsfyllt anförande skapade fram bilden av den mästerspelman, som var i allas tankar. Så bjöd han täckelset falla, och då fanfarerna förklingat kom hela spelmansföljet under tonerna av en gånglåt fram till stenen. Än en gång trollade fioler och nyckelharpor fram »Isbrytarn» och »Byggnan» och andra låtar av Byss-Calle. Därmed var minnesstenen invigd, och vi tro, att den är ett värdigt monument över spelmannen och över en del av bygdens forna folkkultur.

Bild 1. Spelmännen spela kring Byss-Calles sten.

Till de i samband med minnesfesten anordnade spelmanstävlingarna hade 34 spelmän slutit upp. Dessa voro uppdelade i fyra tävlingsgrupper. Som prisdomare fungerade professor Sven Kjellström, kammarskrivare B. Wesslén, Gävle, och kantor John Olsson, Öster-Lövsta. De båda dagarna präglades av en äkta spelmansglädje med både rörande och humoristiska scener. Som exempel på det förra kan nämnas, att en gammal spelman, A. Borg från Rasbo, till föreningsordföranden överlämnade en »Yrväderspolska», som han komponerat med anledning av Byss-Calles minnesdag. Den är tillägnad Älvkarleby hembygdsförening. Att polskan spelades och blev väl mottagen behöver väl knappast påpekas. För övrigt ljöd den säregna musiken från alla gammelgårdens vrår de båda dagarna i ända, och i byn hördes låtarna långt in på natten här och var. Allmänheten var livligt intresserad, och var helst en grupp spelmän drogo på i privat tävlan omgävos de av täta led av åhörare.

På söndagseftermiddagen framfördes det krönikespel med bilder ur bygdens spelmanshistoria, som undertecknad arrangerat. Den kände harpspelmannen Oscar Larsson från Uppsala agerade Byss-Calle.

Under 1930-talet och början av 1940-talet hade de byggnader, som uppförts på Älvkarleby hembygdsförenings festplats vid Gammelgår-

Bild 2. Från Krönikespelet kring bygdens spelmanshistoria.

den, alltmer åldrats och blivit i behov av förnyelse och förbättring. Det gäller både dansbanan och salustånden. Dessa äro tyvärr ännu så länge nödvändiga för att föreningen skall kunna få de inkomster, som behövas för att Gammelgården och dess samlingar skola kunna underhållas och utökas.

Det första förslaget till nybyggnad framlades vid marsstämman 1943, då den tilltänkta byggnaden visades i modell. Förslaget godkändes av stämman men kunde ej realiseras det året på grund av kriget och materialsvårigheter. Dansbanebygget genomfördes dock i huvudsak. Banan flyttades, dels för att den skulle komma längre från kyrkan och dels för att den gamla platsen i en sänka i terrängen var olämplig, därför att vatten lätt samlades under och på banan. Den nya banan är byggd på betonggrund. Spelestraden byggdes tillsvidare provisorisk. Först år 1946 tillkom den nya estraden i samband med ombyggnaden av salustånden.

Under år 1947 ha ett par värdefulla saker tillkommit i hembygds-gårdens samlingar. Den ena är en spegel, som ägts av Byss-Calle, och som närmare beskrivits i det nummer av »Upplandsspelmannen» som gavs ut i samband med festen 19—20 juli. Den andra är en takspånhyvel, som lämnats av hemmansägaren Karl Pettersson i Gröndal nära Marma. Enligt uppgift av honom skall hyveln ha lå-

nats från Östanå i Älvkarleby, och den har således nu efter mer än hundra år återbördats till rättor ort. Den torde ha kommit till Gröndalstrakten någon gång före 1850. Verktyget är en s. k. byhyvel, d. v. s. den ägdes av bylaget och lånades vid behov av den, som behövde tillverka takspån. Den drogs av två hästar och styrdes av fyra man, en i varje handtag. En man, som hette Olof Julin, och som var halvbror till P:s mor, brukade säga, då hyveln användes: »Tall från topp och gran från rot är snickar'n med men aldrig mot.» Hyveln har troligen ej använts sedan 1870—1880-talen. Den är gjord av en kraftig stock av björk och försedd med ett brett blad, som tydligen är hemmasmitt. Den kommer nu att förvaras på Gammelgården i Älvkarleby, och dess närmare historia skall man söka utforska.

Slutligen må nämnas att planerna på att flytta en av de gamla smedbostäderna från Älvkarleö bruk till hembygdsplatsen nu ha fått en fastare form och att man hyser hopp om att de inom ej alltför avlägsen framtid skola förverkligas. Denna bostad kommer att få tjäna ett praktiskt ändamål samtidigt som den bevaras till senare tider.

Anders Elgenberg.

VÄDDÖ HAR FÅTT HEMBYGDSGÅRD

Planerna på en hembygdsgård ha nu realiserats på det sätt som vi länge gått och hoppats på. Kista gård har nämligen av änkefru Anna Charlotta Eriksson med allt lösöre testamenterats till föreningen att användas till hembygdsgård. Arealen är 58 har, av vilka 22 är åker. På gården finnas tre bostadshus. Huvudbyggnaden är uppförd 1837 och har handmålade tapeter. De andra äro äldre. Ekonomibyggnaderna äro mycket gamla och ha halmtak. På gården finnas dessutom smedja, badstu, väderkvarn och rilada. Av ett gammalt bränneri återstår nu endast en liten vacker brännvinsbod.

Gården ägdes i början av 1800-talet av brännerimästaren och kyrkovården Anders Mattsson, vilken efterträddes av svärsonen Matts Sundelius. Dennes svärson Edvard Eriksson, gift med Anna Charlotta, f. Sundelius, köpte egendomen 1887 och efterträddes 1919 av barnen Johan Titus och Viktoria Eriksson. Vid dessas död återgick gården till modern, som nu testamenterat den till föreningen.

På ägorna finnes ett större gravfält från vikingatiden.

Nu har Väddö hembygdsförening fått arbetsuppgifter, som komma

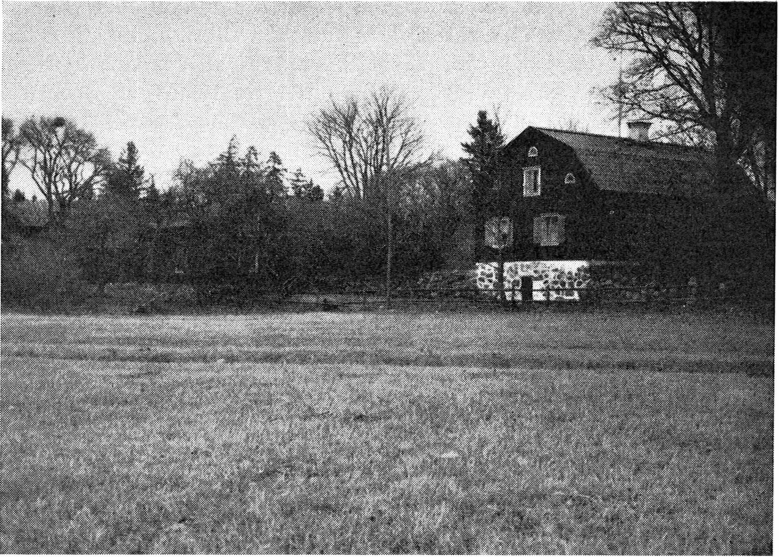

Bild 1. Mangårdsbyggnaden å Kista gård, Väddö.

Bild 2. De ålderdomliga ekonomibyggnaderna vid Kista.

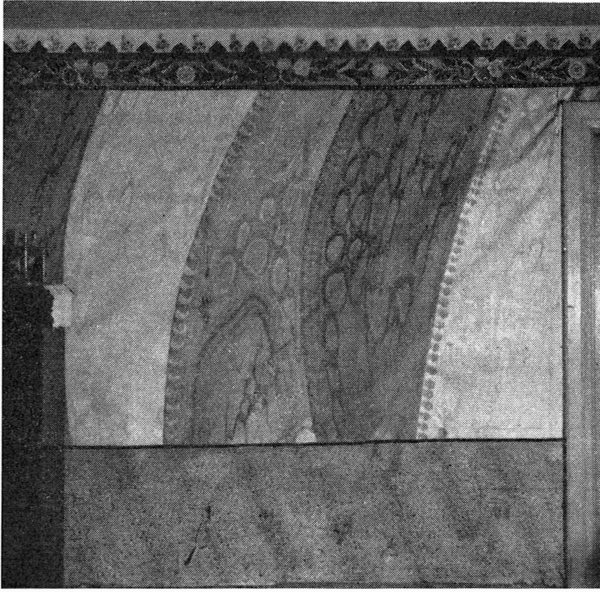

Bild 3. Interiör med målade tapeter, Kista.

att räcka långt fram i tiden. En första blir att lägga nya vasstak på de gamla byggnaderna. En annan att katalogisera och ordna lösöret. En senare att ordna en brandsäker museibyggnad för de värdefullaste samlingarna.

W. Mattsson.

HARBO HEMBYGDSGÅRD INVIGD

Harbo hembygdsförening kan vid årsskiftet 1947—1948 se tillbaka på ett för föreningen händelserikt och ur alla synpunkter lyckat år, men även ett år fyllt av intensivt arbete. Redan vid årsmötet 1 maj 1946 beslutades att hembygdsgården skulle vara färdig för invigning midsommaren 1947, ett beslut som vi alla sett fram till i många år, men som av ekonomiska skäl måst uppskjutas. Genom ett kommunalt anslag blev emellertid detta hinder borteliminerat. Många voro nog av den åsikten att arbetet ej kunde

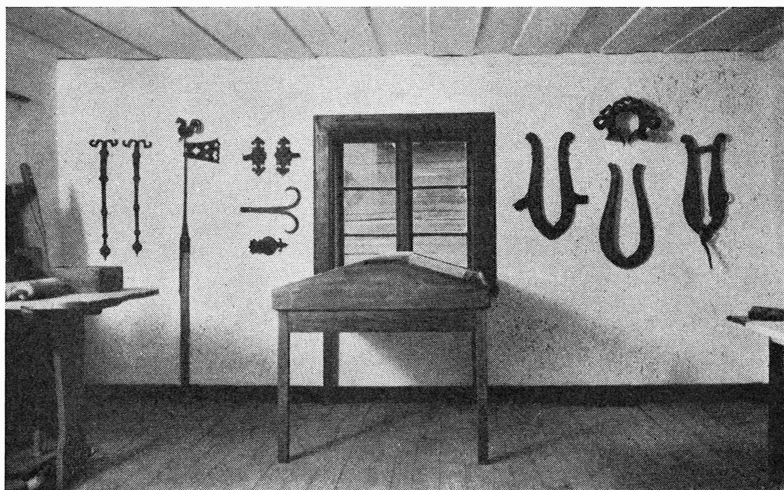

Bild 1. Från museiavdelningen i Harbo hembygdsgård.

medhinnas, så mycket som återstod innan gården blev sådan den skulle vara. Men genom hjälpsamhet från sockenborna samt med utmärkt ledning av intendent Ålenius, för vilket hembygdsföreningen är mycket tack skyldig, kunde invigningen ske på den bestämda dagen.

Men låt oss tänka tillbaka och ta förberedelserna i ungefärlig följd. Naturligtvis skulle vi här liksom i många andra socknar ha ett hembygdsspel, och vi hade även fått löfte av fil. mag. Karin Alinder om ett sådant bara hon fick material från Harbo. Av denna anledning började vi redan hösten 1946 att läsa och skriva av gamla sockenprotokoll samt göra uppteckningar efter gamla personers berättelser om bygdens liv i forna dagar. Resultatet blev en hembygdspjäsa med titeln: »Te Harbo å fria», och man kan gott säga att fröken Alinder lyckades förträffligt, vilket också visade sig vid spelets framförande på midsommardagen. Närmare 1,300 personer hade infunnit sig vid premiären.

Ett annat arbete som skulle göras och som tog mycken tid var katalogisering av samlingarna samt komplettering av dem. Med intendent Ålenius hjälp företogs därför en inventering i bygden, som hade till resultat att vi kunde få just de saker och de möbler som vi behövde. Här visade sig också sockenbornas stora omtanke för sin hembygdsgård. Varje dag ända fram till midsommar kom

Bild 2. Sommarkammare i Risängestugan.

det in föremål, och katalogiseringen måste således fortsättas så gott som till festens början.

Eftersom Harbo varit vida känt för sin laggkärlstillverkning och det i äldre tider knappast fanns en gård, där man inte hade laggning som binäring till jordbruket, så var det helt naturligt att vi sökte anskaffa en fullständig samling laggverktyg. Det kunde därför iordningställas en särskild laggarbod i Hjärpentorpsstugan, eller som den nu för det mesta kallas »laggarstugan». Det blev en sevärdhet, som väl knappast har sin motsvarighet i hela landet. Förutom den vanliga inredningen i ett dåtida kök, matbord med stolar, stanssäng, ett hörnskap o. s. v. finns där även snickarbänk och alla de verktyg, som behövdes vid laggning, samt dessutom en hel del virke och halvfärdiga kärl. Man kan här följa hela tillvägagångssättet vid laggningen, och här finns en vacker samling färdiga laggkärl, det äldsta daterat 1668.

Mycket av samlingarna har, i brist på utrymme, måst magasineras, och ett önskemål är därför en byggnad, som kunde användas till museum.

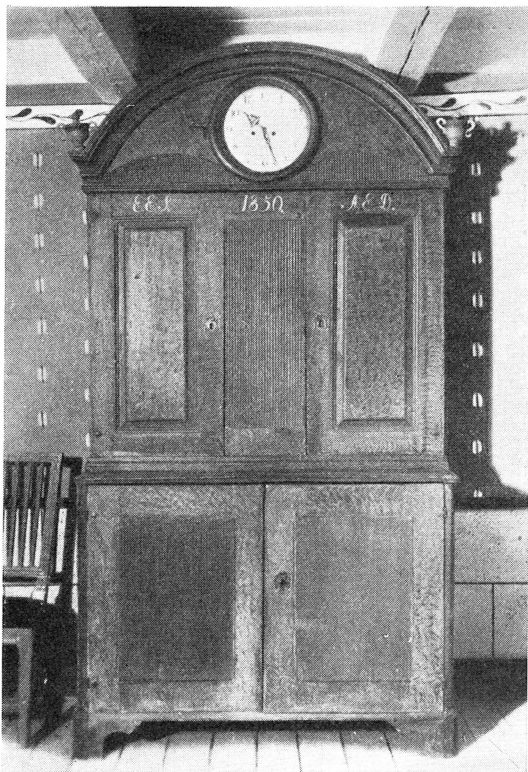

Bild 3. Klockskåp i Risängestugans kök.

Även arbetet med att iordningställa rummen i Risängestugan fortsattes. Konservator Sven Carlson, Gimo, som 1946 målat nystun och köket, återupptog i början av juni arbetet med de tre södra rummens dekorer, även detta med stor skicklighet utfört efter originalmålningar från Harbo.

Midsommardagen 1947, invigningsdagen, blev en stor dag för Harbo. Det var en ståtlig och vacker folkfest, den största, som väl någonsin firats i socknen både vad arrangemang och publikanslutning beträffar. Efter sång av kyrkosångare Lambert Lindblad, Uppsala, och en för tillfället sammansatt kör hälsade föreningens ordf. Emil Harbom välkommen och tackade alla som medverkat vid gårdens iordningställande, framför allt intendent Ålenius och konservator Carlson. Invigningstalet hölls av intendent Ålenius, som först redogjorde för restaureringsarbetet och samlingarna. Han beskrev

Bild 4. »Laggarstugan» vid Harbo hembygdsgård.

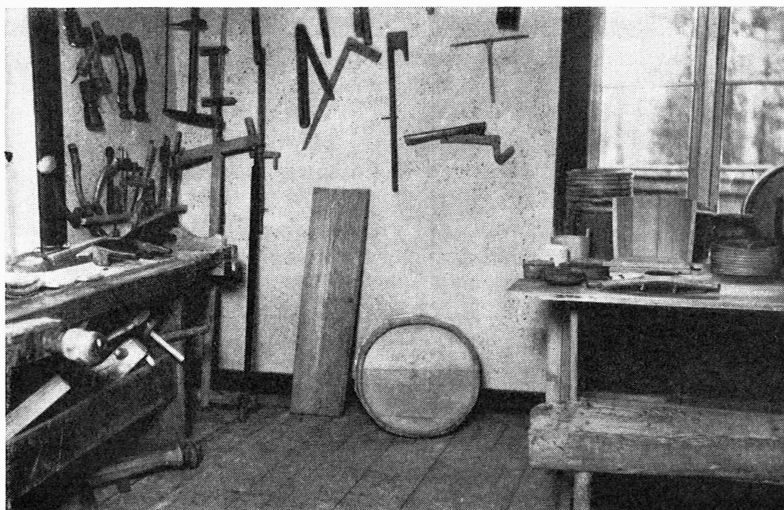

Bild 5. Interiör från »laggarstugan».

Bild 6. Scen ur spelet »Te Harbo å fria».

mangårdsbyggnaden, en parstuga från 1700-talet, som tack vare fynd av sällsynta tapeter och i socknen tillverkade möbler blivit sällsport genuin och vacker. »Det är ett vackert och traditionsrikt bygdehem vi i dag inviga», sade talaren. »Det står nu med öppen famn, berett att motta hela bygdens folk. Det står kanske framför allt berett att motta ungdomen, som ofta i vår tid känner sig hemlös och rotlös, att ge dem sund livsglädje, känsla av samhörighet med och ansvar för bygden, tid till samling och omtanke.

På kvällen talade kyrkoherde G. Engman, Torstuna, vars fäder i gångna tider bebott Risängestugan, och härefter blev det premiär på Karin Alinders Harbospel. Det öronbedövande bifallet efter sista akten tolkade bättre än ord publikens tacksamhet.

Så var alltså Harbo hembygdsgård invigd, och ännu en vacker minnesplats i raden av många andra påminner om gången tid. Samlingarna berätta om bygdens liv från stenåldern fram till våra dagar. Men gården står där icke såsom ett dött minnesmärke utan som ett levande hem, där man känner att man trivs, och den har också redan blivit en kär samlingsplats för bygdens folk. Att så är fallet bevisas av att ungdomen gärna förlägger sina sammankomster dit. Och vid undervisning i hembygdskunskap har socknens lärare nu hembygdsgårdens samlingar som undervisningsmaterial.

Aug. Johansson.

GRENOMETRADITIONER GRUNDAS

Gamla Grenome herrgård i Olands-Stavby socken, där på 1700-talet den högvälborna familjen Brauner förde stort hus under livligt umgänge med de likaledes högvälborna familjerna Fleming på Lydinge och Rudbeck på Husby, och där på 1800-talet Malla Silfverstolpe då och då gick omkring och inspekterade sin ägandes gård — för att nu endast ta ett par exempel ur ägolängden — har som bekant genom donation blivit Södra Olands hembygdsgilles egendom. Som boningshuset under de senaste hundra åren mest använts till mer eller mindre tillfällig bostad för hantverkare, skogshuggare, pensionerade lantarbetare etc. och därför endast nödortfött underhållits, befann det sig i ett bedrövligt skick, då gillet fick hand om det. Nu börjar gården så försiktigt vakna till nytt liv, dels med hjälp av donationsmedel, dels och framför allt på grund av en växande förståelse för den betydelse, en blivande hembygdsgård där kan få för vidsträckta delar av vårt län och landskap.

Efter åtskilliga förberedelser kunde vi under den flydda sommaren gripa oss an med en första reparation av det nödvändigaste, d. v. s. omläggning av yttertaket och ett par livsfarliga innertak, nyanskaffning av fönster och dörrar, reparationer av skavanker i murarna samt inredning av vaktmästarbostad. Dessutom har vi dragit upp vattenledning till en pump på gårdsplanen. Glädjande nog har vi lyckats få både skickliga och intresserade arbetare till hjälp. Byggmästare S. H. Wallsten från Rasbo står för snickeriet med A. E. Granat som arbetsledare på platsen, murarbas är E. Levén, och för målning och dylikt svarar målarmästare K. G. Thun, de tre senare bekanta stavbybor. Och gillet styrelseledamot, maskinist A. Öhman, är outtröttlig som kontrollant, far fram och tillbaka på sin motorcykel mellan sitt hem och Grenome och har ett öga på allt.

Med all denna goda hjälp är det bara naturligt, att arbetet har gått med fart, då det väl kom igång. Vi hoppas ha det slutfört under november månad, men sedan måste vi tyvärr skjuta upp rummets inredning till någon gång i framtiden, då vi fått mera pengar.

Nästa år, d. v. s. 1948, ska vi ta itu med att flytta dit flygelbyggnaderna: en ävenledes donerad parstuga på ena sidan av gårdsplanen och några gamla bodar på den andra. Först sedan detta är gjort, kan man få en uppfattning om hur anläggningen kommer att ta sig ut en gång och hur den gamla 1700-talsgården tedde sig, där den låg tätt invid den forna stora landsvägen, som gick fram här, innan vägrätningen tvärs igenom Rundvedens täta skog från Lydinge vägskäl till Stavby kyrka företogs.

Fast själva byggnaden sålunda hittills befunnit sig i ett miserabelt

Bild 1. Grenome sätes-
byggnad restaureras.

skick, ha vi dock försökt att i all enkelhet och utan några pretentioner få igång en viss verksamhet vid Gammel-Grenome. En av anledningarna härtill var, att det för vårt gille är av en viss vikt att komma underfund med om gården kan bli en fest- och samlingsplats för den närmaste bygden, vilket ju har stor betydelse för vårt kommande arbete där. Jag tror mig nu kunna säga, att gårdens läge är sådant, att den har alla förutsättningar att kunna spela en roll i bygdens framtida liv, samtidigt som den, hoppas vi, kommer att få betydelse för hembygdsarbetet i vidsträcktare bemärkelse såsom en central för utbildning av ungdomsledare.

Vår verksamhet under det gångna året har gått ut på att försöka lägga grund till traditioner. Sålunda samlades vi valborgsmässöaftonen omkring ett väldigt bål på Kvarnbackens högsta punkt längst bort på vår ägandes mark, och då bålet brunnit ner, drogo vi oss in i Riddarsalen en trappa upp i huset, där brasan dånade i den öppna spisen och där »knytkaffet» var dukat vid långbord. Där dracks det

Bild 2. Folkdanslaget.

påtår och tretår, och sedan bågnade de gamla golvtilljorna, då leken tråddes av gamla och unga, och sången flöt ut genom fönstren upp mot den bleka vårmånen, som nyfiken hängde på lur nånstans bakom askarnas nakna grenverk. — Roligt nog var det mest barn och ungdom som kom, men många äldre voro också med, och då vi skildes i den kyliga vårnatten, lovade vi varandra att träffas igen nästa valborgsmässoafton.

Den första ungdomsgrupp, som mera regelbundet tagit Grenome i besittning, blev ett folkdanslag. En söndag i maj sammankallade vi nämligen några intresserade ungdomar, och kandidat Sune Gilén och hans fru, lärarinna i Ormeryds skola i närheten av Grenome, åtog sig övningarna. Och sedan ha dessa fortgått en gång i veckan med undantag för en liten tid i somras under den brådaste skörden. Lokalen var riddarsalen, tills där blev för kallt på höstkanten, då laget fått tillåtelse att öva i socknens kyrkskola.

Midsommaraftonen samlades vi åter till fest på Grenome. På förmiddagen kommo skolbarnen med löv och blommor, majstången kläddes, och på eftermiddagen, då allmänheten samlats, restes den, kringjublad och kringdansad enligt gammal sed. Festen var för övrigt enkel, endast ett kort tal, några sånger av skolbarnen och slutligen en första uppvisning av folkdanslaget, som redan då hun-

Bild 3. Midsommardans.

nit lära sig några trevliga danser. — Resten av tiden upptogs av lekar och danser av olika slag.

På eftersommaren hade gillet sitt stora hembygdsting i Alunda, varför vi ej hann anordna någon eftersommarfest vid Grenome, som vi hade gjort år 1946. Men annars är det meningen, att en sådan fest årligen skall avsluta sommarsäsongen någon gång i slutet av augusti. Då hoppas jag vi ska få tillfälle att spela teater. Det finns många intressanta och dramatiska händelser även i Stavby sockens historia, som det kan löna sig att levandegöra för en publik av både bygdens folk och långväga gäster.

Så går det så smått framåt, och de många besöken från när och fjärran på Gammel-Grenome vittnar om, att gården börjar bli alltmer känd. Våra syften röna också mer och mer förståelse. Just nu i dagarna beslöt t.ex. Stavby kommun glädjande nog att bidra med ett belopp av 5,000 kr. till restaureringen. Det är en god hjälp på vägen, och vi är mycket tacksamma.

Och måtte det nu inte dröja alltför länge, innan vi få så pass mycket pengar, att vi kan slutföra reparationen och uppta verksamheten där borta i planerad utsträckning till nytta och glädje för oss alla och som ett led i den strävan vi alla ha: att göra livet rikare och lyckligare för dem, som bygga och bo på uppländsk landsbygd, särskilt då för ungdomen.

Karin Alinder.

BAKOMSTUGAN I BÄLINGE

Den 3 augusti 1947 blev en märkesdag för hembygdsarbetet i Bälinge. Kommunalfullmäktige beslöt då enhälligt att bevilja ett anslag till reparation av en intill ålderdomshemmet belägen gammal stuga från 1700-talet. Stugan — kallad Bakomstugan — har sedan mitten av förra århundradet tagits i anspråk av fattigvården, men har tidigare varit hem och verkstad åt hantverkare. De senaste åren har den stått tom, eftersom den varit mycket bristfällig.

Det är nu tänkt att Bakomstugan skall återställas i tidstroget skick, att den skall visa hur backstugusittarna, äldre tiders flitiga och

Bakomstugan i Bälinge.

nyttiga arbetare hade det och att den skall bli ett värdefullt tillskott i bygdemuseernas rad, där backstugan nära nog är bortglömd. Den snabba utvecklingen på bostadsförbättringarnas område gör att alla dessa gamla hantverkarstugor försvinna.

I Bakomstugans omedelbara närhet ligger kyrkskolan, vilken säkert blir stammen till den centraliserade skolan för nedre Bälinge. Det blivande anspråkslösa lilla museet bör därför även bli ett bra hjälpmedel för hembygdsundervisningen i skolan.

Tidigare har Bälinge socken givit det mesta av sitt överflöd i gamla vackra byggnader, gamla möbler och bruksföremål till enskilda samlare, till museer och — inte minst — till spisar och värmepannor! Därför får kanske beslutet tas både som ett bevis på stegrad intresse att åt socknen själv bevara äldre föremål och som ett lofvärt steg i riktningen mot en allmän popularisering av kulturminnesvården, vilket väl bör vara den mest önskvärda utvecklingen av hembygdsarbetet.

A. H—d.

GAMLA UPPSALA VAPEN

Den 15 februari 1946 fastställde Kungl. Maj:t vapen för Gamla Uppsala kommun sålunda: »I rött fält en bild av Sankt Erik uppstigande från ett treberg, allt av guld.»

Förhistorien är denna:

Inom Gamla Uppsala hembygds-gille hade ett par år tidigare väckts ett förslag om att söka åstadkomma ett vapen för Gamla Uppsala kommun. Förslaget vann dock föga anklang, men arbetades dock fram. Tvenne alternativa förslag uppgjordes av Riksheraldikerämbetet, där stort intresse för saken förefanns. Det ena förslaget var det, som sedan blev av Kungl. Maj:t fastställt, dock voro färgerna från början blått och guld. Det andra förslaget var en kluven sköld med kyrkan av silver på grönt fält och ett grönt treberg på ett silverfält. Detta senare förslag hade framlagts från Gamla Uppsala och under tvekan utformats av Riksheraldikerämbetet, som ock på det bestämdaste avrådde från det. Med rätt mycket motvilja fogade man sig efter Riksheraldikerämbetets rekommendation och framlade Sankt Eriksvapnet i kommunalfullmäktige, vilka till synes utan större entusiasm biföll förslaget utan kostnad för kommunen. Den stundande inkorporeringen bidrog säkert att låta lokalpatriotismen på detta sätt taga sin smula utlopp.

Med en viss undran, huruvida Kungl. Maj:t skulle låta en kommun i dess elfte timme av sin tillvaro bevilja den ett vapen, gick så ären-

det till högsta instans. Men Kungl. Maj:t behagade i nåder fastställa vapnet för Gamla Uppsala kommun, som icke fullt ett år fick föra det som sitt märke. När den borgerliga kommunen med 1 januari 1947 upphörde, övertog Gamla Uppsala församling som den överlevande delen av kommunen vapnet, och torde säkerligen vara den enda kyrkoförsamling i Sveriges rike, som äger ett av Kungl. Maj:t fastställt vapenmärke.

T. C—n.

Gamla Uppsala vapen.

ALTUNA HEMBYGDSFÖRENING

Söndagen 15 juni 1947 kunde den gamla rusthållargården från Frötuna by efter fullbordad renovering och inredning invigas till hembygdsgård. Det skedde under högtidliga former. Sedan riksspelmännen Johan Olsson och Leonard Larsson spelat en brudmarsch och en polka, höll hembygdsföreningens ordförande folkskollärare Eric Liljestränd ett hälsningsanförande, vari han särskilt nämnde det storartade arbete som hembygdssföreningens grundare, framlidne läroverksadjunkt K. A. Karlinder nedlagt för tillkomsten av denna hembygdsgård. Talaren framförde slutligen ett tack till alla som bidragit till att tanken på hembygdsgården kunnat förverkligas och tackade i synnerhet intendent Nils Ålenius för hans uppoffrande och sakkunniga ledning av arbetet och konservator Sven Carlson för hans konstnärligt utförda rekonstruktionsmålingar.

En sång- och talkör, sammansatt av skolflickor och medlemmar i ungdomsavdelningen, framträdde under ledning av folkskollärarinnan Linnea Bergström. Därefter bestogs talarstolen av landshövding Conrad Jonson, Västerås, som höll ett kort men hjärtligt högtidstal och förklarade hembygdsgården invigd. Landshövdingen önskade att landsbygdens ungdom i allt större utsträckning måtte samlas i trivsamma hembygdsgårdar.

Efter ett orienterande föredrag av intendent Ålenius om hembygdsgården, visades denna under en kafferast för omkring hundra intresserade besökare. — Hela den fasta inredningen är genuin. Bevarade möbler från äldre tid och originalmålningar har lämnat material till rekonstruktionen. I köket finner man den hopkopplade dräng- och pigsoffan, och i husbondfolkets sov-kammare och i finstugan vittnar små detaljer om en rikemansbondes liv i helg och söcken under gången tid. På byrån i kammaren står sålunda fars rakspegel och muggen för nattölet, och på ett mindre skåp ligger postillan och en psalmbok med smidda kanter, vilken tydligen en gång utgjort fästmansgåva. På väggarna hänger enligt den tidens sed litografier över kungliga personer.

I helgdagsrummet hänger en vacker rokokospegel, och väggklocka samt möbler i övrigt tyder på att de ursprungliga invånarna sökt efterlikna sin tids herrgårdsstil. Gardiner, möbelyger och mattor är ett verk av sockenungdomen själv, som även på andra sätt bidragit till att ge hembygdsgården en stilfull och inbjudande interiör.

I övervåningen finns rustkammaren med dragonkista och färdskrin, här är också vävkammare med en särdeles praktfullt ornerad vävstol, och här har husbondfolket haft en sommarskammare, som nu skall bli ett speciellt studierum för bygdeungdomen. Ett kallrum på övre botten har inretts som museum, där föremål från sten-, järn-, och bronsåldern ligga i montrar. På ena långväggen har dessutom gamla köksredskap sin plats, vittnande om forna tiders vardagsid.

Ute på gårdsplanen ligger sluttligen en mat- och spannmålsbod av fatburstyp, med ett antal mera skrymmande museala föremål, bl. a. jordbruksredskap.

FÖRENINGEN GAMMELHUS

Det uppländska ungdomsmötet i Östhammar 26—27 juli 1947 samlade under de båda dagarna bortåt 3,000 deltagare och fick ett mycket lyckat förlopp. På lördagen hängde regnet i luften, men några regndroppar föll inte förrän på kvällen efter sista scenen i Gammelhusspelets festpremiär, vid vilken närmare 700 personer var närvarande.

Festen inleddes på lördagseftermiddagen med konsert av Söderfors musikkår på Rådhusorget i Östhammar. Därefter tågade man till Gammelhus. Här utfördes musik och scouter ur Upplands scoutdistrikt paraderade. Godtemplarnas förre distriktschef K. G. Blomgren hälsade välkommen i ett tal och förklarade mötet öppnat. Fil.

mag. Karin Alinder talade sedan om ungdomen och dess problem samt hembygdens betydelse, och därefter presenterades den nya uppländska ungdomssången »Året sjunger», som är skriven av Einar Malm, med musik av Emil Lemhagen.

Så följde festpremiär på Gammelhuspelet. Krönikespelet var författat av folkskollärare Per Johannes och upptog tre historiska scener. Den sammanbindande musiken hade komponerats och arrangerats av director musices Sven E. Svensson och d:r Per Lindfors och skapade den rätta stämningen. Regissör var folkskollärare Bo Bergquist, som valt ut tidstroga dräkter från Skansen och Skådebanan.

Första scenen handlade om den siste fogden Viklis Petersens flykt från Östhammar. Den andra utspelades under stadens blomstring några årtionden senare. Östhammar konkurrerade då kraftigt med Stockholm och Gävle som handels- och sjöfartsstad. Genom intriger i Stockholm befalldes vid denna tid östhammarsborgarna att flytta till Öregrund. Hos borgaren Kruus och hans hustru träffas borgarna Juthe, Hällväg och Meenlöös. De beslutar stanna i Östhammar och bli bönder. Tredje bilden handlar om hur ryssarna en julidag 1719 brände staden. De ryska soldaterna for illa fram med befolkningen, men i sista ögonblicket anländer kyrkoherden och föser genom ett resolut ingripande ryssarna på flykten.

Söndagens program började med godtemplarnas distriktsmästerskap i allmän idrott. Kl. 11 hölls gudstjänst i Östhammars kyrka av komminister Erik Haglund. Efteråt samlades deltagarna vid Storbrunn för att marschera till Gammelhus. Det blev ett färgrikt och ståtligt festtåg av musikanter, sångare, folkdansare, scouter, idrottsmän och skådespelare, som med musikkårer i täten marscherade genom staden.

På Gammelhus konserterade musikcirkelförbundets blåsorkester under ledning av musikdirektör Göte Granström, scouterna flaggparaderade och folkskollärare Evert Mattsson och landshövding Karl Levinsson talade. Landshövdingen uttalade sin beundran för det verk, som här på Gammelhus kommit till stånd och sin tro på ungdomen. Till sist utbringade han ett fyrfaldigt leve för hembygden och fosterlandet. Därefter sjöngs den nya ungdomssången »Året sjunger».

Professor Carl-Allan Moberg höll sedan föredrag över ämnet: »Folkrörelserna och den musikkulturella folkbildningen», och så följde musikcirkelförbundets orkester- och körkonsert med Sven E. Svensson och Carl Godin som dirigenter.

Folkdansare från Uppsala, Alunda och Valö under ledning av distriktsinstruktör Ernst Rosengren visade därefter sin färdighet i

de gamla danserna fjällnäspolska, daldans m. fl. Sedan blev det prisutdelning för idrottsmännen, folklekar och dans, repris på krönikespelet m. m. Först kl. 12 på natten avblåstes festligheterna.

HUDDUNGE HEMBYGDSFÖRENING

En liten hembygdsförening med begränsade ekonomiska resurser kan behöva en återhämtningspaus nu och då, även om uppgifter med bygghskap eller dylikt väntar. Man skulle kunna säga att Huddunge hembygdsförening under året haft en sådan paus.

Alldeles fri från byggnadsbestyr har föreningen dock inte varit. En ny kokspis har insatts, och en del inredning gjorts i det s. k. sommarköket i Håcksbytorpstugan. Där kan man nu koka kaffe vid fester och samkväm utan att behöva inkräkta på stugans utrymmen i övrigt. Några andra småreparationer har också gjorts. Färdigställandet av smedjan och flyttningen av bastun från Tingvastbo har dock måst anstå. En del andra byggnader fattas också innan gården är färdig.

En mängd gamla fotografier har samlats och ordnats upp i album i hembygdsgården.

Fru Linnéa Söderlund, Sillbo, har i enlighet med sin avlidne makes, disponent Hj. Söderlunds önskan, på vissa villkor donerat den invid kyrkoruinen uppförda Ombytestorpstugan till hembygdsföreningen.

Den sedvanliga hembygdsfesten hölls 29 juni under god tillslutning och gav ett gott netto. Rektor Sven Kjersén, Wik, talade, och för god musik svarade Joh. Olsson, Uppsala, jämte ytterligare fem man ur Upplands spelmansförbund. Några flickor från socknen sjöngo. Livligt intresse rönste också en sockenstämma från 1815, som uppfördes av sockenbor. Den var författad av Axel Johansson och iscensatt av kantor Björkman. Kostymeringen kunde delvis ordnas genom benäget bistånd av fröken Karin Alinder, Stavby. På stämman förekom uppvisning av dödade rovdjur, tvist om vägar, om anställande av examinerad barnmorska och andra frågor från den tiden. Festvädret var härligt, ehuru värmen var nästan tryckande. Men man sökte svalkande skugga under de tätä granarna på hembygdsgårdens tomt.

A. J.

HÄRKEBERGA GILLE

Hembygdsgillets verksamhet har fortsatt efter i huvudsak samma linjer som tidigare. Sålunda anordnades traditionsenligt vid Härke-

bergagården under midsommarhelgen festligheter, som rön-te rekord-artad anslutning från bygdens folk. Härvid hölls bl. a. spelmans-stäm-ma inom ramen av »Ett uppländskt bon-dbröllo-p i 1840-tals stil» under medverkan av bl. a. Upplands Spelmansförbund, ett flertal folk-danslag samt med fil. lic. Olle Veirulf, Stockholm, som musikerledare och berättare. Landshövding Hilding Kjellman, Upp-sala, högtidstalade i kyrkan över ämnet »Ungdomen och hembyg-den» samt förrättade utdelning av diplom och ett vackert präglat hederstecken för Spelmansförbundet till de medverkande spel-män-nen. Kretstävling i slätter hölls därjämte mellan J. U. F. och S. L. U. om ett av gillet skänkt ståtligt vandring-spris. Till förmån för Härkeberga kyrkas orgelfond arrangerades konsert i kyrkan under medverkan av konsertmästare Willy Böck, Uppsala, samt orie-n-te-ring över kyrkans målningar och historia av gillet's ordförande.

En karta över ortens kulturminnesmärken med orienterande upplysningar har tillkommit och tvenne förstorade exemplar på zinkskivor har som gåva överlämnats till Härkebergagården och vandrarhemmet.

Under verksamhetsåret hölls i gillet's regi 5 föreläsningar med skiftande ämnen på programmet, bevistade av inalles 275 åhörare.

Arbetet att bringa ortens badfråga till slutlig lösning har fort-skridit och under året uppnått önskat mål. Gillet har anslagit 2,500 kronor till anläggningen och därjämte vidtagit en frivillig in-samling i bygden, som skapat avsevärda ekonomiska tillgångar. Sedan kommunen även tillskjutit 500 kronor och tecknat borgen vid lån och alla nödiga garantier för baddriften, kan arbetet med frågans lösning anses avslutat efter 15-årig debatt och utredning.

G. öh.

KNUTBY-BLADÅKERS FORNMINNES- OCH HEMBYGDS-FÖRBUND

Inga märkliga och stora ting ha hänt under året i vår förenings verksamhet, men arbetet har fortgått stilla och troget. Den 11 juni 1947 hölls årsmötet, som var relativt välbesökt. Ansvarsfrihet be-viljades och det blev omval på alla poster, där val företogs. Biblio-tekarien Gustaf Holmgren, Uppsala, höll ett intressant och med-ryckande föredrag om Knutby i äldre tider. Han visade bland annat hur Knutby, som i äldre tider var en knutpunkt, genomgått för-vandlingar i befolknings- och äganderättsförhållanden. Under me-deltiden fanns väl i socknen enstaka stormanssläkter. På 1500-talet var det övervägande självägande bönder och under 1600- och

1700-talen ägde och behärskade adeln socknen. Under 1800-talet övergick så det mesta i bolagens ägo och nu är socknen åter jordbruksbygd med mestadels självägande jordbrukare på relativt stora gårdar och herrgårdar. Mycket av skogen är dock allttjämt kvar i bolagshänder. Den gamla vackra sockenkyrkan vittnar också genom sin rikedom av minnen från skilda tider om dessa skeden och förändringar. Föredragshållaren levandegjorde på sitt utomordentliga sätt människor, släkter och händelser från flydda tider, särskilt 1500- och 1600-talen. Det populärt och väl framförda föredraget, som varade minst ett par timmar och aldrig blev torrt och tråkigt, mottogs med livligt bifall.

Söndagen 3 augusti hölls den traditionella hembygdsfesten vid Gammelgården. Högtidstalare var rektor Willh. Mattsson, Väddö, som talade över ämnet »Den gamla goda tiden.» Träffsäkert skildrades gångna generationers liv och levnadsförhållanden. Den gamla goda tiden hade också sina sidor, både mörka och ljusa. Och Roslagens rektor, som haft och har intim kontakt med Upplandsbygden, vet mycket därom och kan också tala så folk förstår och intresserat följer med. En blåsorkester från Hallstavik underhöll vid festen med musik. På kvällen uppfördes Karin Alinders bekanta och välgjorda hembygdspjäsa. »Te Harbo å fria». Harboamatörerna spelade sina roller utmärkt. Ett trevligt inslag i en hembygdsfest. Det var också liv och kläm i folklekarna, som sedan följde, och de unga hade säkert roligt.

Var bygd är som sig bör stolt över sitt. Gammelgården i Knutby är inget märkvärdigt, men den är belägen i en åldrig kulturbygd, den har byggnader och föremål, som tyst men ändå talande vittna om fädernas liv och gärning i våra bygder. Vi äro glada att ha Gammelgården och vilja troget fortsätta vårt fornminnes- och hembygdsarbete och hoppas att bygdens folk allttjämt skall intressera sig för och stödja detta arbete.

Erik Söderlund.

LIDINGÖ HEMBYGDSFÖRENING

I årgång 1940 av årsboken Uppland lämnades en redogörelse för hur Lidingö Hembygdsförening genom en frikostig donation av fröken Signe Lantz blivit ägare till vissa byggnader å Täckas Udden, å mark tillhörig kyrkoherdebostället Grönsta, vilka framlidne fabrikören Nyberg uppfört och nyttjat till flygmaskinshall och experimentverkstad. Fröken Lantz, som alltid varit en hängiven vän till föreningen, förklarade i samband med donationen, att hon hade för

avsikt att i ett testamente förordna, att övriga byggnader å Täckå Udden skulle efter hennes död tillfalla föreningen.

När fröken Lantz gick bort 12 maj 1946 hade hon också till föreningen testamenterat sistnämnda byggnader, ävensom vissa inventarier. Genom fröken Lantz frikostiga donationer har föreningen nu blivit ägare till ett intressant byggnadskomplex, vackert beläget i en trakt med typisk Lidingö-natur, vilket såsom hembygdsgård kommer att utgöra en fast punkt för föreningen i dess framtida verksamhet.

För att möjliggöra för föreningen att övertaga Täckå Udden har Lidingö stad välvilligt ställt erforderliga medel till förfogande. Lidingö stadsfullmäktige har nämligen beviljat föreningen ett under de fem första åren ränte- och amorteringsfritt lån å 7,000 kronor, vilket i första hand skulle användas för att betala den arvs-skatt, som föreningen haft att erlägga för donationen.

Under det gångna verksamhetsåret har Lidingöboken 1946 färdigställt och utkommit från trycket. Årsboken, som är den fjärde i ordningen av föreningens egna publikationer, har fått ett synnerligen omväxlande innehåll. Bland de längre bidragen i boken må nämnas »Ur Lidingö kyrkas historia» av komminister Ragnar Stenberg, »Lidingö och Djursholm genom tiderna» av förste arkivarie Walfrid Enblom, och »Från 'Färjartorp' till 'Gåshagagalten'. En studie i Lidingöns äldre topografi» av redaktören Björn Gottlieb. Av särskild betydelse är en sammanställning av den naturminnesinventering, som företogs på Lidingö år 1945 och som på detta sätt blir tillgänglig för så många som möjligt av stadens invånare. Om våra dagars Lidingö handlar artiklarna »Gustaf Dalén och Aga» av O. L. samt »Missionsskolan på Lidingö» av rektor Gustav Blomberg, ävensom artikeln »Lidingö 1941—1946. Några data», i vilken rektor Fredrik Johannesson redogör för stadens snabba utveckling under de senaste åren, då invånareantalet stigit från 11,440 personer 1 januari 1941 till omkring 16,000 nu. En framtidsbild av Lidingö lämnar teckningslärare Gustaf Nordlander i en av honom själv illustrerad artikel med titeln »Våren 1967».

Leif Gillerius.

LÄNNA HEMBYGDSFÖRENING

Under verksamhetsåret ha utom föreningens ordinarie sammanträden ungdomsaftnar hållits en gång i månaden i Bergshamra skola, varvid förekommit föredrag samt omväxlande underhållningsprogram och folklekar. En diskussion har hållits med två pojkar och två flickor som inledare om hur man borde ordna det för

Länna hembygdsförening: Gamla prästgårdsbyggnaden.

ungdomen i Länna. Många goda synpunkter framfördes. Som väntat var visade sig den alltjämt olösta frågan om lämpliga lokaler för ungdomen vara mest aktuell.

Sommarfesten hölls med mycket god tillslutning 3 augusti. Som talare medverkade landsantikvarie Nils Sundquist. Amatörer från Alunda framförde ett trevligt folklustspel, »Kärlek och nämndemansval». Spelmännen Johan Olsson och Ivar Tallroth från Uppsala bidrogo i hög grad till den goda stämningen med sina låtar.

En septembersöndag anordnade föreningen en bussutflykt till Stockholm. Efter deltagande i gudstjänsten i Solna kyrka besågs denna minnesrika helgedom och Solna hembygdsmuseum under ledning av folkskolläraren Urban Rejle. Därefter ägnades några timmar åt Nordiska Museet. Dagen avslutades med ett samkväm på Skansen. En både rolig och lärorik resa.

Föreningen har i år ställts inför ett måhända olösligt problem. Den äldsta bevarade prästgårdsbyggnaden i socknen, uppförd troligen år 1706, har, egendomligt nog, varit utsynad sedan omkring 1740 och sedan dess använts av församlingens kyrkoherdar som s. k. överloppshus. Sedan kyrkoherden för ett tjugotal år sedan fick ny prästgård på annan plats, har den gamla byggnaden stått tom och är nu i fara att alldeles förfalla. Därtill kommer, att de rådande höga vedpriserna gjort frågan om husets rivning oroväckande aktuell.

Hembygdsföreningen kan inte gärna se denna gamla och i sitt

slag märkliga karolinska byggnad skatta åt förgängelsen utan att söka göra något för dess bevarande. På framställning av föreningen har pastoratet förklarat sig villigt att skänka byggnaden till hembygdsföreningen om den åtar sig att reparera och underhålla den. Men tidsfristen är kort (vedpriset kan ju sjunka!) och vi ha inga pengar. Vem vill skänka oss fem eller tio tusenlappar?

Sven Solén.

NORA SOCKENS HEMBYGDS- OCH FORNMINNES- FÖRENING

Verksamhetsåret 1946—1947 har varit mer än vanligt livaktigt. En utlyst pristävlan om biografier över hädangångna norabor, berättelser om deras liv och gärning i vardag och helg, gav ett utmärkt resultat. De tio tävlande tilldelades penningpris. Till nästa år har bestämts ännu en tävlan med större bredd: händelser, sägner, arbetsmoment m. m.

Vår hedersordförande J. O. Johansson i Gäddsjö har till föreningen överlämnat en samling av honom författade, mycket givande »Kulturbilder från 1800-talets Nora».

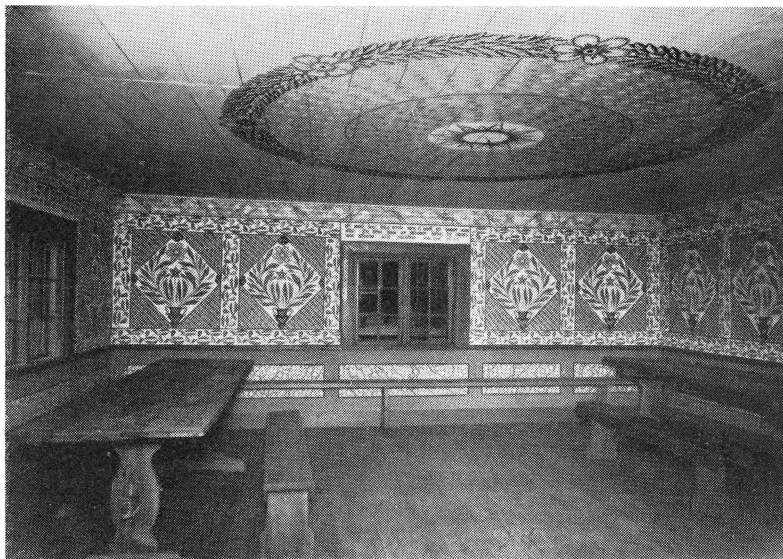
Vid den av professor Gunnar Ekholm förr utgrävda boplatsen vid Kallmossen har ytterligare fynd av stenyxor gjorts, av vilka några införlivats med våra samlingar.

På hösten 1946 var styrelsen inbjuden till Harbo hembygdsförening för att bese den färdiginredda gården. Under intendent Ålenius skickliga ledning hade skapats ett förnämligt hem, en fröjd för öga och sinne med de läckra väggmålningarna och inredningen.

Skulle vi kunna åstadkomma något liknande med vår Säljagård? Tankarna födde handling. På ordinarie föreningssammanträde uppdrogs åt styrelsen att sätta planen i verk, och vi konsulterade inendenterna Drakenberg och Ålenius, vilka sedan besökte oss och gav oss råd och anvisningar.

Under sommaren har intendent Ålenius offrat tid och arbete för att vi på ett tillfredsställande sätt skulle kunna fullgöra vårt uppdrag. Och genom att vår nitiske ordförande Gustav Sandmark i Buckarby älskvärt ställt sig själv och sin bil till förfogande har en inventeringsfärd genom socknen möjliggjorts. Under intendentens sakkunniga ledning har en undersökning av det äldre byggnadsbeståndet givit mycket av intresse, som kommit till största nytta vid dekoreringen av Säljagården.

Så fann vi i Hedkarlsbo lämningar av gamla tapetmålningar i två av byggnaderna. I Stigängen hade på ett föredömligt sätt i för-

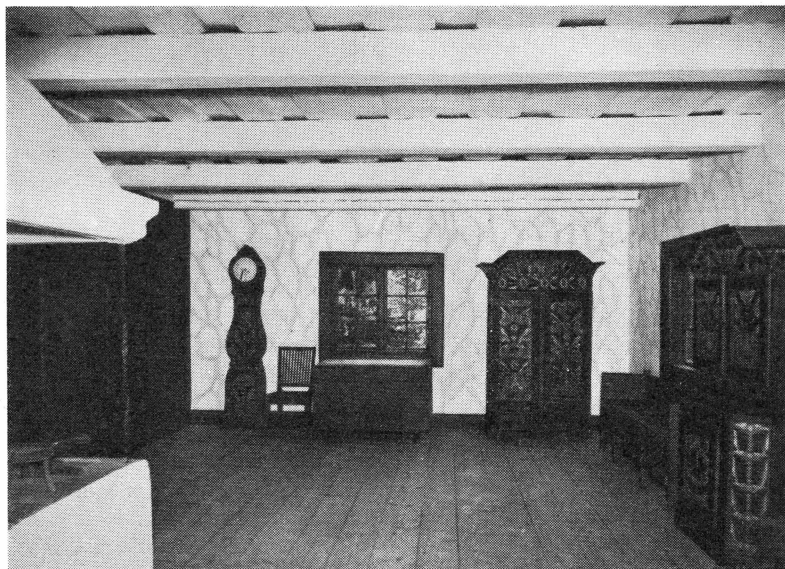
Nora sockens hembygds- och fornminnesförening: Interiör av Säljagårdens nystu'.

stugan uppsatts en gammal dekorerad bjälke, erinrande om hur byggnaden förr varit smyckad. En bod i Segelbo hyste utom vackra tapetbårder även ett förnämligt innertak, som vi kastade begärliga blickar på. En för tillfället låst spannmålsbod av gammal typ ville vi gärna få åldersbestämd. Intendenten gav oss efter undersökning av knuttimringen dateringen — »omkr. 1660-talet». Då vi fått tillträde till nämnda bod, hade vi intet annat att göra än beundra vetenskapens exakthet, ty där stod inristat på en av väggbjälkarna — 1660. I Torp upptäckte vi ännu ett tapetmönster.

En följande dag var i viss mån ännu mer resultatrik. I Mälby undersöktes en av oss förut känd älvkvarn, om vilken vi fick uppgifter av arrendatorn, och mottog som gåva en samling mynt med präglingsår från 1600 till in på 1900-talet, funna nedanför stenen, offrade för att beveka älvor och andra makter till hjälp vid sjukdom.

Ett lämpligt mönster till Säljagårdens stuga gav oss en marmorerad tapet i en trappuppgång i Bro.

I den ålderdomliga byn Sälja, ursprungsort för vår stuga på Gammalgården, fann vi till vår stora glädje under taket på vinden i

Nora sockens hembygds- och fornminnesförening: Interiör av Säljagårdens stuga.

en mangårdsbyggnad rester av en takmålning med rosetter, lagerblad och bär samt romboida figurer. Många andra fynd gjordes desutom, som inte kan redogöras för här. Vi hade material mer än nog för att kunna sätta Säljagården i värdigt skick. Senare hade vi den stora glädjen att se vår skicklige konservator och dekoratör Sven Carlsson från Gimo med på en insamlingsfärd av materialet för kopiering.

På ett möte med föreningens medlemmar höll intendenten ett intressant föredrag med ljusbilder över »Uppländska bondehem», varvid han varmt värdjade till föreningen att även i fortsättningen stödja styrelsen i dess strävan att iordningsställa Säljagården i gammalt värdigt skick.

Hans vädjan har inte förklingat ohörd. Under den gångna sommaren har konservatorn utfört ett förnämligt dekorerings- och renoveringsarbete.

I förnyad gestalt kan nu den gamla gården fagna vårt öga med samma lysande färger och hemtrevliga mönster, som fordom våra fäder hade sin glädje i att beskåda.

Ernst Nevéus.

SINGÖ HEMBYGDSFÖRENING

Våren 1947 framfördes tanken att en hembygdsförening borde bildas på Singö. På ett sammanträde diskuterades frågan. Det framhölls att en sådan förening vore alldeles särskilt önskvärd, genom att den borde kunna ta upp föreläsningsverksamhet och annat bildningsarbete på sitt program vid sidan av de rent hembygdsvårdande uppgifterna.

En interimsstyrelse tillsattes och denna fick i uppgift att inom sig utse ordf., sekr. och kassör, att utarbeta stadgar och planera den kommande verksamheten. Ett 30-tal intresserade antecknade sig redan nu som villiga att bli medlemmar i den nya föreningen.

Vid sammanträde med styrelsen fick denna följande sammansättning: folkskollärare Sixten Grönros, ordf., komminister Per Raab, v. ordf., fru Linnea Häggroth, sekr. och lotsförman Valfrid Abrahamsson, kassör. Medlemsavgiften fastställdes till 1,50 kr.

Nu, i oktober 1947, har föreningen ett 50-tal medlemmar.

Tanken att inrätta ett hembygdsmuseum eller en bygdegård kan naturligtvis inte förverkligas nu vid starten. Föreningen måste först stabiliseras och få en något stadgad ekonomi. En provisorisk lokal för insamlade kulturföremål skall emellertid anskaffas snarast möjligt. I övrigt har föreningen till att börja med inriktat sig på bildningsverksamhet. Hittills har följande föreläsningar anordnats:

»Förenade Nationerna — är det vägen till fred?», av civilekonom Carl-Erik Almström, Jakobsberg.

»Ostkust och Väst kust», av civilingenjör G. W:son Cronquist, Stockholm.

»Vad skall vi läsa», en föreläsning om litteratur av folkskollärare Sixten Grönros, Singö.

En studiecirkel har planerats till hösten och vintern.

Ett anslag på kronor 100 har beviljats av Singö kommun som ett bidrag till omkostnaderna i samband med föreläsningsverksamheten.

Sixten Grönros.

SOLLENTUNA HEMBYGDSFÖRENING

Under arbetsåret 1946—1947 har föreningen anordnat utfärder och fester efter sedvanligt program. Verksamheten inleddes med den i förra årsboken omnämnda hembygdsdagen i Sollentuna på eftersommaren 1946, då grannkommunernas hembygdsföreningar voro talrikt representerade vid en exkursion bland natur- och kulturminnesmärkena i köpingen och vid en överläggning om fortsatt

samarbete mellan Stockholmstraktens hembygdsföreningar. Den avslutades med midsommarfirandet 1947 vid hembygdsgården, dit fler sollentunabor än någonsin förr sökt sig. Det är tydligt, att familjer med barn och f. ö. sådana, som ej uppskatta de s. k nöjesfältens attraktioner, trivas med hembygdsföreningens midsommarfirande.

Mellan dessa båda evenemang har anordnats kräftsupé på pensionat Kairo, Luciafest i S:t Eriks kyrka, julmarknad vid hembygdsgården, trevligt årsmöte i Sollentunagården i mars och en synnerligen uppskattad bussfärd till Mora stenar, Linnés Hammarby, Håtuna m. fl. platser.

Till de kommunala myndigheterna har framställning gjorts om bevarande för framtiden av en del byggnadsminnesmärken, vilkas kulturhistoriska värde vitsordats av riksantikvarieämbetet, såsom Malenelund (Malla Silfverstolpes hus vid Edsberg), Landsnora kvarn från 1600-talet och socknens första skolhus, Klasro, byggt 1804 och fram till 1880 använt för sitt ändamål.

Föreningen har under året förlorat sin vice ordförande sedan 1934, den av alla avhållne kontraktsprosten Oskar Hansson (död i juli 1946), som kanske före någon annan umgicks med planer på en hembygdsgård för Sollentuna och även fick se dem förverkligade.

Nils Göransson.

SOLNA HEMBYGDSFÖRENING

När Solna hembygdsförening 15 november 1946 firade sitt 25-årsjubileum, betydde denna högtid icke endast en tillbakablick på de gångna åren utan också en kraftig stöt framåt till förnyad frimodighet i arbetet.

Föreningen har under nu innevarande år kunnat glädja sig över ökat intresse både från allmänhetens sida och från Solna stads myndigheter. Icke minst har detta kommit till synes, när det gällt stadsplaneprojekt, vid vilkas behandling Solna hembygdsförening beretts tillfälle att lägga fram sina synpunkter och önskemål, när det gällt att slå vakt om kulturvärden, som löpt fara att allvarligt hotas.

Hembygdsmuseet i det gamla Falkenärsbostället invid Solna kyrka har i folkskolläraren Urban Rejle erhållit en insiktsfull och intresserad intendent efter avlidne fornminnesvårdaren A. Tydén. Samlingarna äro f. n. föremål för en grundlig inventering. Det är föreningens förhoppning, att den nu pågående katalogiseringen av samlingarna och deras ändamålsenliga uppställning skall bidra till att en allt större allmänhet skall kunna få ögonen upp för de

Solna hembygdsförening: Från föreningens 25-årsjubileum 1946. Danslag i gustaviansk dräkt, som utförde menuett och gavott.

värden, som här gömmas. En arbetsplan har under året gjorts upp för en nödvändig restaurering av museibygnaden. Ett arbetsutskott inom styrelsen, bestående av ordföranden, sekreteraren, kassaförvaltaren och museiintendenten, har lagt upp en plan för arbetet inom föreningen, och man har därvid särskilt tagit sikte på olika möjligheter att söka kontakter mellan hembygdsföreningen och kommunala myndigheter, ideella rörelser, folkbildningsarbetet, lärarkåren m. m.

Föreningens styrelse utgöres av följande: ordf. rektor A. F. Werner; v. ordf. kontraktsprosten Karl Ekman; sekr. utn. kyrkoherden Henrik Berg; folkskollärarinnan Elsa Sandberg, löjtnant Nils Ekaner, fru Hildegard Norrman, folkskolläraren Urban Rejle. Suppleanter: pensionsnämndsordf. Ivar Bergström, redaktör V. Vall, kyrkovaktaren Bengt Forslin, f. uppbördsmannen V. R. Blomgren samt kontorschefen Knut Berg, den sistnämnde tillika kassaförvaltare.

Henrik Berg.

SPÅNGA FORNMINNES- OCH HEMBYGDSGILLE

Gillet har under 1946, det 14:e året i dess tillvaro, bedrivit en verksamhet av sedvanlig omfattning. Bland sammankomster må nämnas årsstämman 17 februari med åtföljande familjefest, vid vilken hembygdskören och -orkestern medverkade och herr Ragnar Sandén ledde lekar för unga och gamla. Stämman bevistades av 50 medlemmar och 120 personer deltog i familjefesten. 17 november var det »Danmarksafton» i Solhems skola. Fru Hultman kåserade om en cykelfärd härs och tvärs genom Danmark sommaren 1946, ett par filmer från Danmark visades och herr Hultman medverkade med sång och fru Forsell med uppläsning. Den traditionella Luciafesten hölls 13 december.

Ett par utflykter har företagits, 8 september med cykel till Sollentuna hembygdsförening med vandring bland Sollentuna fornminnen och andra sevärdheter, och 20 oktober höstvandring till Vällingby, Kanaan och Hässelby slott. Vandringen, som genomfördes trots föga tilltalande väderlek, hade samlat 12 deltagare. Gemensam lunch intogs vid Kanaans gård. Äldermannen tjänstgjorde som ciceron.

Medlemsantalet utgjorde vid årsskiftet 1945—1946 232 personer, varav 23 ständiga medlemmar, och årsskiftet 1946—1947 234, varav 27 ständiga.

Rådet har under året haft följande sammansättning: älderman: avdelningschef Oscar Wennerström; stadman: skraddarmästare Thure Gillberger; skriftvårdare: tjänsteman Thore Hultman; andre d:o: tjänsteman Gunnar Sjöberg; kassavårdare: flaggmaskinist Ernst Johansson, arkivarie: folkskollärare Olof Ormegård samt bisittare utan särskild funktion: lärarinnan Alma Pousette, tillsyningslärare J. W. Gabrielsson, musikdirektör Dag Lindberg, herr Oscar Johansson och ingenjör Jean Paulsson.

Rådet har under året hållit 7 protokollförda sammanträden, i medeltal besökta av 9 rådsmedlemmar.

Hembygdsorkestern har haft 28 och hembygdskören 26 repetitioner. Både orkestern och kören har stått under musikdirektör Dag Lindbergs ledning. Förutom vid tillfällena, då de medverkat vid av gillet anordnade sammankomster, har de haft ett stort antal offentliga framträdanden.

Från Spånga kommun har gillet under året haft förmånen åtnjuta ett anslag å kr. 1,000:—. I enlighet med vid årsstämman fattat beslut har till fonden för hembygdsgården överförts kr. 1,000:— från allmänna fonden, varjämte gåvoboken även under det gångna året fått röna många bevis på frikostighet.

Sundbybergs hembygdsförening: Gravhög på Sundbybergs skolgård.

SUNDBYBERGS HEMBYGDSFÖRENING

Föreningens 13:de verksamhetsår, 1946, inleddes med en julfest i Folkets hus. Programmet upptog deklamation av fröken Anna Lisa Nilsson, jultablåer, regisserade av fru Dagmar Westerblad, trolleri av ingenjör Bertil Knutsson, filmförevisning samt folkdans. Tillslutningen var rekordartad med omkring 500 barn och 400 äldre.

Årsmöte hölls 3 april på Restaurant Stenvillan. Efter mötesförhandlingarnas avslutande höll antikvarie Erik Floderus, Stockholm, ett föredrag om »Stockholmstrakten under forntiden». Fru Elisabet Lagerqvist läste en av hennes make författad levnadsteckning över Sundbybergs stads grundare A. P. Lövström. Sång utfördes av Arvidssons trio.

Den 6 juni firades som vanligt Flaggans dag under medverkan av Svea Flygflottiljs musikkår, Sundbybergs maskör och ABF:s blandade kör. Högtidstalet hölls av landsantikvarie Nils Sundquist. I fantåget deltog Husmoderföreningen, Kooperativa Kvinnogillet, Hantverksföreningen, Arbetarnas Samaritförening, S. I. X. samt Scoutkårererna.

Den sedvanliga midsommarfesten, vilken delvis finansieras genom anslag från staden, hade rekordartad tillslutning. Barnen fingo åka i lövade skrindor från torget till Vattentornsparken, där majstången restes och dansen tråddes.

Föreningen har representerats vid flera av Samarbetskommittén för Stockholmstraktens Hembygdsföreningar anordnade kurser och exkursioner.

Föreningens styrelse fick vid årsmötet följande sammansättning: Försäkringsman Henning Österberg ordf., målarmästare Frithiof Söderman, v. ordf., chaufför Nils Wahlholm, sekr., nämndeman Hjalmar Olsson, kassör, fru Ellen Johansson, chaufför Gösta Johansson, borgmästare Gustav Lindberg, blomsterhandlare Sixten Petersson, ingenjör Albert Öijermark; suppleanter, fru Elisabet Lagerqvist, lagerchef Holger Ekman och kontorist Oskar Nohlberg.

På den högst belägna delen av skolgården vid folkskolan i Sundbyberg, varest grundberget går i dagen, finnes en med träd och buskar bevuxen liten kulle, vilkens ursprung har varit omtvistad. En för länge sedan pensionerad gammal lärare sade sig ha varit med om att frakta dit jorden till kullen för att där kunna plantera träd och buskar. Ett par andra gamla sundbybergare gjorde gällande att på platsen fanns en upphöjning, som är äldre än skolan, vilken byggdes vid sekelskiftet. Att den sistnämnda utsagan var riktig kunde konstateras genom bestämning av åldern hos en på kullen växande tall. Denna visade sig nämligen vara minst 70 år gammal. På hembygdsföreningens initiativ har i sommar en arkeologisk undersökning av jordhögen utförts av antikvarie Hans Hansson, som fann att kullen dolde en fornåldersgrav, en brandgrav. Några föremål, som kunde ge närmare ledning för tidsbestämningen, hittades dock ej.

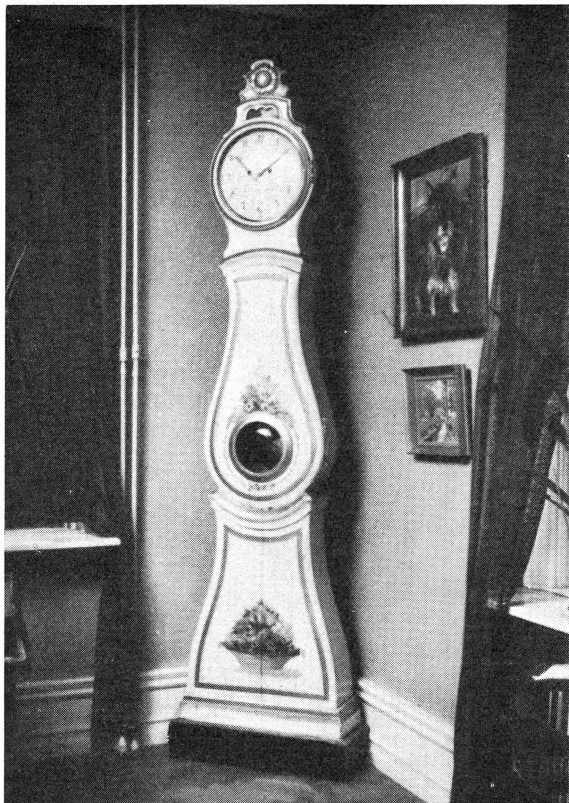
J. L.

SYDVÄSTRA UPPLANDS KULTURHISTORISKA FÖRENING

Liksom under tidigare år har Sydvästra Upplands Kulturhistoriska Förening inriktat sin verksamhet på att tillvarata och vårda de kulturhistoriska värdena i Enköpings stad och kringliggande bygd. Arbetet därmed har i stort sett gått efter samma linjer som tidigare, och det har givetvis varit museets framtida utbyggnad och dess skötsel, som ägnats lejonparten av intresset och omvårdnaden.

Museiföremålens antal ökade under arbetsåret 1946 med 100 och accessionskatalogen upptog vid årets slut 3,616 nummer. Av de nytillkomna föremålen har en del skänkts och en del inköpts.

Trots ett uppehåll på fem och en halv månad för ombyggnad har

Sydvästra Upplands kulturhistoriska förening: Golvur, skänkt av fru Anna Johansson, Västerås.

museet kunnat glädja sig åt god besöksfrekvens: jämnt 300 personer inskrev sina namn i besöksboken mot 289 föregående år. Då ej alla besökande antecknat sig, har den verkliga besökssiffran varit betydligt högre.

Föreningen fick på hösten 1947 mottaga en lika ovanlig som välkommen donation, nämligen ett förnämligt golvur, som beställts och ägts av den kände hovpredikanten Arv. Aug. Afzelius i Enköping. Golvuret har skänkts av framlidna fru Anna Johansson, f. Ericson, Västerås, som på sin 86-årsdag 11 juli 1945 skrev den gamla klockans historia, som här återges in extenso:

»Den är ett golvur, beställt av hovpredikant Arv. Aug. Afzelius i Enköping hos urmakare Jac. Vahlström i Stockholm på 1850—60-talet och kostade då 100 riksdaler rmt. Efter hans död inköpt på auktion av organisten Joh. Ericson i Boglösa för 21 riksdaler. Ingen av den avlidnes söner kunde övertaga uret, emedan de hade för lågt i tak i sina bostäder. År 1899 överlätet av Joh. Ericson vid hans flyttning från Boglösa till hans dotter Anna, lärarinna i Vårdinge, Södermanland. Vid hennes giftermål med fabriksör Axel Johansson i Västerås medfört dit och uppsatt där den 30/6 1899. Många ha velat köpa uret och bjudit höga pris på det, men ägarinnan har satt ännu högre värde på den präktiga klockan, ett verkligt konstverk, och därtill ett minne av en stor man. Skåpet målades om av en målare i Gnesta, som blev strängeligen tillsagd att inte förstöra de gamla blomstermålningarna, men ändå kluddade dit sina egna fantasier. Förgyllningarna äro dock lika som förut. Det utmärkta verket har aldrig behövt någon reparation, blott rengöring emellanåt och ännu går det säkert och punktligt, till sin ägarinnas stora glädje. Min önskan är nu att efter min död klockan får komma tillbaka till Enköping, där jag hoppas att Sydvästra Upplands kulturhistoriska förening bereder den en passande boning.»

Nils Lundin.

TORSTUNA HEMBYGDSFÖRENING

Det verksamhetsår, som nu snart förrunnit, har för Torstuna hembygdsförenings vidkommande ej medfört några händelser av mera framträdande karaktär.

Frågan om hembygdsgårdens renovering och iståndsättande, som står främst på föreningsprogrammet, har på grund av skilda orsaker måst skrinläggas till ett kommande år. Insamlandet av kulturföremål har emellertid fortsatt under 1947 och de löpande föreningsärendena har givetvis rutinmässigt ombesörjts.

Stadgeenligt årsmöte hölls 2 februari. Vid detta tillfälle gästades föreningen av landsantikvarien Sven Drakenberg, Västerås, som föreläste om »Forntro och folksed». Det mycket intressanta föredraget illustrerades med ljusbilder.

Torstunabygden är mycket rik på fornminnen av olika slag. Det blir en av föreningsens intressanta men måhända mera arbetsamma uppgifter att successivt uppteckna och kartlägga alla dessa.

Med tanke på att söka i än högre grad intressera sockenborna för dessa minnen anordnade hembygdsföreningen 28 juni en rundfärd till socknens fornminnen. Föreningens ledning hade i förväg, i

samråd med landsantikvarie Drakenberg, vilken också fungerade som ciceron under rundfärden, gjort ett urval så att olika slag av minnen skulle kunna studeras.

Vi började i Källinge by, där gravfält, älvkvarnar och fornborg besågs och fortsatte till Rung, där man studerade en ovanligt vacker kultsten och ett gravfält. Färden gick så via kungshögen vid Kungshusby och avslutades med studium av det mäktiga gravfältet på den s. k. Vånsjöåsen. Trots den bråda tiden deltog ett 50-tal personer i utflykten. Detta om något talar väl ett tydligt språk om torstunabornas hembygdsintresse.

Jag her att få avsluta den här lilla rapporten med en hjärtlig hälsning till samtliga uppländska hembygdsföreningar och hembygds-gillen.

Axel Ekholm.

VITTINGE HEMBYGDSFÖRENING

När jag ser tillbaka på hembygdsföreningens arbete under året kan jag konstatera, att intresset varit ganska stort trots att ej så mycket nytt har åstadkommits. Genom vårt samarbete med socknens J. U. F. har många ungdomar ingått som medlemmar i föreningen. Detta är som sig bör, ty det är väl just dessa ungdomar, som skall ta hand om det hela, när de gamla skattat åt förgängelsen. Våra samkväm i stugan har alltid varit stämningsfulla och väl besökta. Kanske man kunde önska, att utomstående krafter ibland finge medverka. Det skulle nog verka stimulerande. Kanske man också kunde tänka sig dessa samkväm som samtalskvällar över något aktuellt ämne. Det behöfve därför ej bli de tråkiga försöken till diskussion i svensk stil, där blott några yttrar sig, och de andra säger sin mening på vägen hem. Våra samkväm hittills har varit mer improviserade och kanske därför ej alltid så givande. Ett undantag var trefaldighetsaftonens, till vilket vi brukar inbjuda J. U. F:are och logen Vittinge Lilja. Marschen till källan med musik i spetsen är uppgående, och kanske man även känner en aning av den mystik, som hörde samman med bruket under äldre tider. I år höll redaktör Arne Lindgren, Stockholm, ett kåserande anförande, som just underströk det där hemlighetsfulla vid käll-drickande, som vi i vår sakliga tid kommit bort ifrån.

Sommarfesten 5 och 6 juli var som vanligt lyckad. Första dagen svarade socknens J. U. F-ungdomar för ett litet fint program, betitlat »Om sommaren sköna». Det framfördes väl och var författat av bonden och journalisten Paul Andersson, Mälby. Han gav där-

vid också några glimtar från en resa till Finland och ungdomens fester där. På söndagen spelade Upplands Spelmansförbund upp och det med den äran. Man kan verkligen vara glad åt denna sammanslutning. Vilken klang och vilken spelmansglädje! Johan Olsson är alltid medryckande när han berättar och spelar. Allt är så äkta, dialekten, glimten i ögat och musiken. Sen kom Lars Madsén. Han är helt enkelt oemotståndig när han kåserar. Det blir omväxlande skepparhistorier, stämningbilder och kulturhistoria. I år var det den intressanta Ydre-bygden som han talade om. Han höll på ganska länge med sitt anförande, men ingen var trött. I år hade vi också en liten tävlan i växtkännedom, som visade att ungdomarna börjar på att känna sin hembygds flora bättre än förr. Sist på programmet stod ett uppträdande av J. U. F.-ungdomar från angränsande socknar. Även de skötte sig utmärkt och visade, att det bland landsbygdens ungdom finns gott om förmågor. Dyra »marknadsgycklare» behöver snart inte alls tillkallas för att roa publiken. Vidare är att anteckna, att sekreteraren i hembygdsföreningen fru Edith Gustafsson, Norrgården, deltagit i den hembygdskurs, som hölls av Nordiska Museet i år. Vid ett planerat samkväm skall hon berätta om sina intryck därifrån. Vi tänker då också diskutera och planera utgivandet av ett nytt nummer av »Vår bygd», vår egen hembygdstidning. Utgivandet av de tre föregående gick tyvärr ekonomiskt ej bra ihop, men hade ändå sitt värde som bevis på att föreningen lever och arbetar.

Egron Lundell.

VÄRMDÖ SKEPPSLAGS FORNMINNESFÖRENING

Föreningens verksamhet har fortgått på enahanda sätt som tidigare med insamlade av kulturföremål från orten och med insamlade av bilder, skrifter och tryck till arkivet.

Föreningen fick 10 oktober 1946 genom fortifikationsbefälhavaren i Vaxholm skriftlig bekräftelse på att Kungl. Marinförvaltningen som gåva till föreningen överlämnat den i föregående års berättelse omnämnda loftboden och sjöboden från Myttinge Östergård. Bodarna hava rivits och är virket flyttat till fornstugan. Arbetet med återuppbyggnad av bodarna har ej kunnat påbörjas på grund av svårighet att få byggmästare i orten, som kan få tid utföra detsamma. Vi hoppas emellertid att under kommande vinter få byggnaderna under tak, så att vi kunna inviga dem nästa sommar och därmed få ett länge närt önskemål uppfyllt. Flera skrymmande föremål, såsom en kvarn, en kälke med notvinda samt en släde m. m., som taga

allt för stor plats i fornstugan, kuna vi då flytta ut i någon av bodarna. Även har ställts i utsikt att vi, när vi nu få lämpligt utrymme, kunna med våra samlingar få införliva den mer än 1000-åriga båt, som blivit funnen vid grävningar i en mosse på Vreta gård. Båten förvaras nu på Statens historiska museum.

Årsbok 1945—1946 har utsänts under året till föreningens medlemmar. Ny årsbok är under utarbetande och kommer att innehålla beskrivningar och historik över Breviks gård och Vreta gård i Värmdö socken, samt eventuellt någon mer uppsats.

För sin verksamhet har föreningen erhållit ett anslag av 300 kronor från Värmdö kommun att användas att täcka kostnader för flyttning och uppförande av ovannämnda bodar. Årsmöte hölls den 23 november på Stockholms Stifts- och ungdomsgård, Graninge i Boo. Mötet var talrikt besökt. Boo sockens krönikör, grosshandlare Alfred Jansson, höll ett mycket intressant och uppskattat föredrag om några drag ur Boo sockens historia.

Efter föredraget samlades mötesdeltagarna till ett animerat kafferep.

Föreningen har f. n. 147 årsbetalande och 19 ständiga ledamöter samt en hedersledamot.

Gunnar Wahlberg.

VÄSTERLÖVSTA HEMBYGDSFÖRENING

En solig septembersöndag 1946 hade Västerlövsta hembygdsförening glädjen att som gäster hälsa Disanämndens ledamöter. Anledningen till detta besök var, att nämnden önskade se den nyuppförda hembygdsgården, emedan hembygdsföreningen föreslagits till erhållande av Disagilletts pris »för förnämlig insats i hembygdsarbetet». Priset överlämnades också högtidligen vid Disagilletts stämma 8 februari. Den uppmärksamhet, som därmed visades vår hembygdsförening, kommer säkerligen att bli en sporre till fortsatt hembygdsvårdande gärning. Diplomet, som åtföljer priset, pryder nu en vägg i hembygdsgårdens »tingssal».

Tacksamt skall erkännas, att det alltjämt duggar gåvor av olika slag både till museet och inredningen. Gårdens uppbyggnad har dragit stora kostnader trots allt frivilligt arbete. Föreningen har ännu en skuld på 14,000 kronor, som skall förräntas och amorteras. Det är därför nödvändigt att på ett eller annat sätt få in nödiga medel därtill.

Traditionellt hålles en större fest varje midsommarafton uppe i Klockarhagen, där gården ligger. Liksom alla utomhusfester är den

till stor del beroende av väderleken. Årets midsommarafton var strålande, och besökarna räknades i flera tusental. Landshövding Kjellman höll högtidstalet och komminister Nils Gustafsson från Västerfärnebo berättade på sitt oefterhärmliga sätt roliga bergslags-historier. För det musikaliska inslaget svarade Vilhelm Julinder, som sjöng till luta och lekledaren Harry Jansson från Västerås, vilken trakterade dragspel och ledde allsången. Då leken och dansen kring majstången vidtog, skötte fyra spelmän från bygden fiol-musiken. Glädjande nog erhöles vi en nettoinkomst på halvtannat tusental kronor, vilken tillika med intäkterna på medlemmarnas årsavgifter utgör föreningens huvudsakliga inkomster. 1946 hade föreningen 1,030 medlemmar, varav 90 äro ständiga ledamöter.

Åtskilliga fester och sammankomster ha av både enskilda och föreningen anordnats i hembygdsgården. Sålunda ha under den gångna sommaren bl. a. Husmodersföreningen och Svenska röda korsets Heby-krets lockat folk i skaror till Klockarhagen och hembygdsgården. Tre 50-åringar ha dit inbjudit sina gäster och S. L. U. har där under hösten haft en kräftsexa för sina medlemmar. Under september påbörjades en sy- och vävkurs, som skall pågå 6 veckor, och som har samlat ett stort antal deltagare från socknen.

Synnerligen angenämt var att Upplands fornminnesförening söndagen 1 juni 1947 förlade årets utflykt till Fjärdhundradelen av landskapet och i samband därmed höll sitt årsmöte vid hembygdsgården i Västerlövsta.

Josef Wahlström.

ÖSTER-LÖVSTA HEMBYGDSFÖRENING

Verksamheten inom vår förening har under år 1947 bedrivits som tidigare. Våren hälsades valborgsmässoaftonen under stor tillslutning vid dammen i Skärplinge med ett högstämt tal av prosten Lind, Österlövstakören sjöng förtjänstfullt vårsånger, och ett ståtligt fyrverkeri avbrändes. Årsmötet hölls i Gammalgården söndagen 11 maj. Jordbrukskonsulent Göran Knutsson från Uppsala talade i anslutning till synnerligen vackra färgbilder om svenskt jordbruk av i dag, egna hem och trädgårdar. Musik utfördes och kaffe serverades.

Midsommaraftonen firades som vanligt vid Gammalgården med majstångsresning, långdans och folklekar för barnen och sedan en svängom för de äldre till Spelmanslagets taktfasta musik.

Sommarfesten hölls i år lördagen 28 och söndagen 29 juni. För hembygden högtidstalade prosten Lind. Både Söderfors Arbetares

hornmusikkår och föreningens spelmanslag svarade för såväl underhållnings- som dansmusik och Österlövstakören under kantor John Olssons ledning för körsång. Så hade som nyhet vid Gammelgården anordnats en spelmanstävlan å fiol, nyckelharpa, klarinett samt en- och tvåradiga dragspel. Tävlingen tilldrog sig stort intresse, då 23 spelmän från skilda delar av Uppland deltog. Vanliga festanordningar hade i övrigt vidtagits, och behållningen blev som vanligt synnerligen god. Detta behövs också för att styrelsen skall kunna hålla samtliga byggnader vid Gammelgården i gott skick. Tidens tand gnager, och en hel del reparationer å såväl byggnader som inhägnad ha redan utförts och nya komma nästa år att utföras, vartill medel behövas.

Styrelsen hoppas så till sist, att intresset för hembygdssaken måtte stärkas inom vår socken.

Isac Lagerqvist.

Öster-Lövsta hembygdsförening: Söderfors arbetares musikkår är en trogen medhjälpare vid sommarfesterna.